UDC 376.36:004.9

Effectiveness of the Remedial and Developmental Program Using ICT in Speech Therapy Work With Primary School Pupils

Viktoriia Shcherbukhina
Ivan Franko State University of Zhytomyr, Zhytomyr
https://orcid.org/0009-0002-1754-1252
Larysa Butuzova
Ivan Franko State University of Zhytomyr, Zhytomyr
https://orcid.org/0000-0002-2112-5211

Abstract. *The publication highlights the results of an experimental study on the effectiveness of a remedial and developmental program using information and communication technologies (ICT) in speech therapy work with primary school pupils with speech disorders. The results of the speech development diagnosis across six blocks at the ascertaining and control stages are described. A step-by-step author's remedial program is presented, integrating multimedia tools, "LearningApps" exercises, digital schemes, and interactive plans, subject to strict adherence to sanitary and hygienic requirements for screen time. It has been proven that combining modern digital tools with traditional speech therapy methods ensures a positive dynamic in speech development, in particular, contributes to the formation of coherent speech, the improvement of phonemic processes, and the overcoming of reading and writing difficulties.*
Keywords: *information and communication technologies (ICT), speech therapy, speech disorders, primary school pupils, coherent speech, remedial and developmental program.*

Ефективність корекційно-розвиткової програми з використанням ІКТ у логопедичній роботі з молодшими школярами

Вікторія Щербухіна
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир
https://orcid.org/0009-0002-1754-1252
Лариса Бутузова
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир
https://orcid.org/0000-0002-2112-5211

Анотація. *У публікації висвітлено результати експериментального дослідження ефективності корекційно-розвиткової програми з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у логопедичній роботі з молодшими школярами, які мають порушення мовлення. Описано результати діагностики мовленнєвого розвитку за шістьма блоками на констатувальному та контрольному етапах. Представлено поетапну авторську корекційну програму, що інтегрує мультимедійні засоби, вправи платформи "LearningApps", цифрові схеми та інтерактивні плани за умови суворого дотримання санітарно-гігієнічних вимог до екранного часу. Доведено, що поєднання сучасних цифрових інструментів із традиційними логопедичними методиками забезпечує позитивну динаміку мовленнєвого розвитку, зокрема сприяє формуванню зв'язного мовлення, вдосконаленню фонематичних процесів та подоланню труднощів читання і письма.*
Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), логопедична робота, порушення мовлення, молодші школярі, зв'язне мовлення, корекційно-розвиткова програма.*

Мовленнєвий розвиток молодшого школяра є однією з провідних умов успішного навчання в початковій школі, соціальної взаємодії, повноцінного засвоєння навичок читання і письма та формування комунікативної компетентності. Оскільки порушення мовлення у цьому віковому періоді мають системний характер і охоплюють фонетико-фонематичний, лексико-граматичний та комунікативний компоненти, логопедична допомога потребує комплексного, поетапного й індивідуалізованого підходу [5, с. 97; 6, с. 15]. У сучасній практиці важливим ресурсом підвищення результативності корекційного впливу виступають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які забезпечують мультимодальність сприймання, візуалізацію мовних одиниць, ігрову мотивацію та можливість багаторазового відпрацювання мовленнєвих дій [1, с. 344; 2, с. 19].

З метою експериментальної перевірки ефективності розробленої нами корекційно-розвиткової логопедичної програми, що містила комплекс ІКТ, було організовано та проведено емпіричне дослідження, яке охопило молодших школярів віком 7-10 років (учнів 1-4 класів), які мають порушення мовлення. Вибірку дослідження склали 14 учнів, яких для проведення формувального експерименту було рівномірно розподілено на дві зіставні групи: експериментальну групу (ЕГ - 7 учнів), у роботу з якими впроваджувалася розроблена програма з використанням ІКТ, та контрольну групу (КГ - 7 учнів), які продовжували займатися за традиційною системою логопедичної роботи.

Комплексне логопедичне обстеження на констатувальному та контрольному етапах проводилося за шістьма діагностичними блоками: звуковимова та артикуляційна моторика; фонематичне сприймання і звуковий аналіз; лексичний запас; граматична будова мовлення; зв’язне мовлення; читання і письмо [6, с. 23]. Оцінювання кожного блоку здійснювалося за чотирибальною шкалою від 0 до 3 балів (максимальна сума балів за всіма блоками становила 18 балів), на основі чого визначалися чотири рівні мовленнєвого розвитку: високий (15-18 балів), достатній (11-14 балів), середній (6-10 балів) та низький (0-5 балів).

Первинна діагностика на констатувальному етапі засвідчила відсутність високого рівня мовленнєвого розвитку в обох групах і переважання середнього рівня. Зокрема, в експериментальній та контрольній групах достатній рівень було виявлено по 1 учню (14,3 %), середній рівень - у 5 учнів кожної групи (71,4 %), низький рівень - по 1 учню (14,3 %). Середній сумарний показник в ЕГ становив 8,43 бала, у КГ - 8,57 бала, що підтвердило початкову зіставність груп. Якісний аналіз засвідчив, що найбільш виражені труднощі у досліджуваних школярів спостерігалися у сфері зв’язного мовлення (фрагментарність переказу, порушення послідовності подій під час складання розповіді за серією сюжетних картинок, потреба в навідних запитаннях), фонематичних процесів (змішування близьких за акустико-артикуляційними ознаками фонем, помилки звукового

аналізу слова) та, як наслідок, у навичках читання і письма (пропуски та заміни букв, повільний темп читання).

Враховуючи результати первинної діагностики, було розроблено та впроваджено програму корекції мовлення молодших школярів із використанням ІКТ, розраховану на 4 тижні (12 занять по 25-30 хвилин, які проводилися тричі на тиждень в індивідуальній та підгруповій формах). Програма включала п’ять взаємопов’язаних етапів: підготовчо-мотиваційний, фонетико-фонематичний, лексико-граматичний, комунікативно-мовленнєвий та писемномовленнєвий. У процесі корекційної роботи застосовувалися інтерактивні вправи на платформі "LearningApps", мультимедійні презентації, електронні картки, аудіозавдання для диференціації звуків, цифрові звукові схеми слів, а також інтерактивні картинні плани та цифрові комікси для розвитку зв’язного висловлювання [3, с. 221; 4, с. 251; 7, с. 349]. Обов’язковою умовою організації занять було дотримання санітарно-гігієнічних норм: безпосередня робота з екраном тривала дозовано (8-10 хвилин заняття) і поєднувалася з артикуляційною гімнастикою, усним промовлянням та письмовим закріпленням у зошиті без екрана [8, с. 241].

Після завершення формувального етапу було проведено повторну діагностику. Узагальнену динаміку середніх показників мовленнєвого розвитку учнів обох груп подано в таблиці 1.

Таблиця 1. Динаміка середніх показників мовленнєвого розвитку молодших школярів

Компонент мовленнєвого розвитку	**Макс. бал**	**ЕГ (до програми)**	**ЕГ (після програми)**	**Приріст ЕГ**	**КГ (до програми)**	**КГ (після програми)**	**Приріст КГ**
Звуковимова	3	1,86	2,29	+0,43	1,71	1,71	0,00
Фонематичні процеси	3	1,57	2,29	+0,72	1,29	1,43	+0,14
Лексичний запас	3	1,29	1,86	+0,57	1,57	1,57	0,00
Граматична будова	3	1,43	1,86	+0,43	1,43	1,43	0,00
Зв’язне мовлення	3	1,00	2,00	+1,00	1,29	1,43	+0,14
Читання і письмо	3	1,29	2,00	+0,71	1,29	1,29	0,00
Загальний показник	**18**	**8,43**	**12,29**	**+3,86**	**8,57**	**8,86**	**+0,29**

Джерело: дані проведеного експериментального дослідження

Як свідчать наведені дані, в експериментальній групі загальний середній показник мовленнєвого розвитку зріс із 8,43 до 12,29 бала (приріст становив +3,86 бала), тоді як у контрольній групі зміни були незначними - з 8,57 до

8,86 бала (приріст +0,29 бала). Найбільший приріст в учнів ЕГ зафіксовано за компонентами зв'язного мовлення (+1,00 бал), фонематичних процесів (+0,72 бала) та читання і письма (+0,71 бала). Суттєво змінився і якісний розподіл за рівнями в ЕГ: високий рівень після впровадження програми зафіксовано в 1 учня (14,3 %), кількість дітей із достатнім рівнем зросла з 1 до 4 осіб (57,1 %), частка середнього рівня зменшилася з 5 до 2 учнів (28,6 %), а низький рівень було повністю подолано (0 %). У контрольній групі розподіл учнів за рівнями залишився без статистично значущих змін (достатній рівень - 14,3 %, середній - 71,4 %, низький - 14,3 %).

Отже, результати проведеного емпіричного дослідження підтверджують, що системне, поетапне й методично дозоване використання комплексу ІКТ у роботі вчителя-логопеда значно підвищує ефективність корекційно-розвиткової роботи з молодшими школярами, які мають порушення мовлення. Поєднання інтерактивних вправ, аудіовізуальних опор і традиційних логопедичних прийомів сприяє розвитку фонематичного слуху, активізації словника, формуванню зв'язного мовлення та подоланню специфічних труднощів читання і письма. Подальші наукові розвідки вбачаємо у розробці диференційованих цифрових кейсів для взаємодії вчителя-логопеда з батьками учнів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Бойко К. Г., Бутузова Л. П. Дослідження ефективності використання ІКТ для корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку. Innovations in Science: From Theoretical Foundations to Practical Impact : Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference, november 24-26 2025. Antwerp : European Open Science Space, 2025. P. 343-346. URL: https://eprints.zu.edu.ua/45952 (дата звернення: 15.10.2026).

2. Король А. В. Дистанційно-інтерактивні форми взаємодії логопеда з педагогами та батьками як умова підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу. *Молодий вчений.* 2018. № 5.2 (57.2). С. 54-58. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5.2/11.pdf (дата звернення: 15.10.2026).

3. Ласточкіна О. В., Прокопенко А. С. Інформаційно-комунікаційні технології у системі корекції порушень мовлення. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* Суми, 2019. С. 30-32. URL: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/6715/1/ilovepdf_com-31-34.pdf (дата звернення: 15.10.2026).

4. Мондич О., Лисенко І. Цифрові інструменти у логопедичній роботі з дітьми з ООП в умовах воєнного стану: можливості дистанційної підтримки та педагогічного патронажу. *Проблеми освіти*. 2025. Вип. 2 (103). С. 238-245. URL: https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.15 (дата звернення: 16.10.2026).

5. Хоменко Ю. Використання інформаційно-комунікативних технологій у роботі вчителя-логопеда: від діагностики до автоматизації мовленнєвих порушень

[Електронний ресурс]. URL: https://naurok.com.ua/vikoristannya-informaciyno-komunikaciynih-tehnologiy-u-roboti-vchitelya-logopeda-vid-diagnostiki-do-avtomatizaci-movlennevih-porushen-513523.html (дата звернення: 16.10.2026).

6. Комплексна оцінка розвитку дитини з мовленнєвими порушеннями : навч.-метод. посіб. / уклад. Л. А. Черніченко. Умань : Візаві, 2022. 142 с. URL: https://eprints.zu.edu.ua/42840/1/1.pdf (дата звернення: 18.10.2026).

7. Roulstone S., Wren Y., Bakopoulou I., Lindsay G. Interventions for children with speech, language and communication needs: an exploration of current practice. *Child Language Teaching and Therapy.* 2012. Vol. 28, № 3. C. 325-341. URL: https://doi.org/10.1177/0265659012456385 (дата звернення: 18.10.2026).